

[Indenrigsministeren]

Det kan da kun være nyttigt, at vi får den sikkerhed ind i prøvningen, før tilsynsmyndigheden udnytter sin kompetence i givet fald.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Vores principielle tilslutning til lovforslaget ændres ikke af det, jeg nu siger, men jeg må indrømme, at jeg synes unægtelig, dels at indenrigsministeren må ønskes til lykke med efter 123 år endelig at have fundet et hul i styrelseslovgivningen, og dels må jeg sige, at indenrigsministerens forhold til lovlighed og ulovlighed unægtelig forekommer mig noget selektivt.

Jeg erindrer, at ikke denne indenrigsminister, men den samme regerings tidligere indenrigsminister havde noget vanskeligt ved at få øje på ulovlighederne, da Hanstholm Kommunalbestyrelse nægtede at udbetale bistandshjælp og andre sociale ydelser til beboere i Frøstrup Lejren, fordi de havde overtrådt visse regler i bygge Lovgivningen.

Det var stort set umuligt at få indenrigsministeren som øverste tilsynsmyndighed til at tage stilling til lovligheden af dette. Alle andre kunne se den glasklare ulovlighed i det, blot ikke firkloverregeringens daværende indenrigsminister.

Jeg synes, det er udmærket, at indenrigsministeren argumenterer med, at ulovligheder ikke skal kunne lade sig gøre, ej heller når det er kommunalbestyrelser, der foretager dem, men jeg synes, at indenrigsministeren dog i det mindste kunne have den anstændighed, der hedder at bringe substans og logik i sin egen argumentation.

Indenrigsministeren (Thor Pedersen):

Nu ved hr. Leif Hermann jo udmærket, at kommunernes kompetenceområde i dag ikke ligner det kompetenceområde, som var gældende for 130 år siden. Der er sket noget i de 130 år. Det kan også være, der er sket noget siden 1970, og at der stadig sker noget. Og det kan også være, at det tema, der hedder »bragt til udførelse«, har effektueret sig på et senere tidspunkt end for 130 år siden.

Det kan f.eks. være, det var en god idé, at hr. Leif Hermann læste Højesterets dom fra 1984 i den forrige HT-sag – dér kan man se Højesterets udtalelser om begrebet »bragt til udførelse« – og den debat, der efterfølgende har været,

senest i det nummer af Juristen, som jeg har henvist til.

Må jeg lige sige om Hanstholmsagen, at hr. Leif Hermann udmærket godt ved, at socialministeren helt klart sagde, at det var ulovligt ikke at udbetale, og at socialministeren valgte selv at sende personale op og forestå udbetalingen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Kommunaludvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 147:

Forslag til lov om krigsmateriel m.v.

Af justitsministeren (Engell).

(Fremsat 17/1 90).

Lovforslaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Ole Espersen (S):**

For at våben kan blive brugt, skal de jo først fabrikeres, så sælges og så transporteres. Her står vi over for et lovforslag, der vedrører de to første faser: fabrikationen og salget, eksportbeslutningen, men ikke transporten. Det er vi ked af i min gruppe, fordi alle tre led jo er lige nødvendige, og hvis man vil lægge begrænsninger på salg og brug af våben, ja, så er man faktisk nødt til at interessere sig for alle tre led.

Vi har tidligere ved et par lejligheder forgæves søgt at få flertal for et forbud mod transport af våben på danske skibe. Det er ikke lykkedes. Vi er meget villige til at lave yderligere begrænsninger i det forslag, således at det f.eks. alene kommer til at vedrøre transporter, der ikke er bestemt til fremmede regeringer, på danske skibe. Derved ville vi imødegå – i hvert fald medvirke til at imødegå – transport af våben på danske skibe til terrorister, narkotikahandlere

[Ole Espersen]

og andre, som kunne formodes at bruge dem ulovligt. Vi er helt sikre på, at der er lande, som deltager i krigen mod narkotika, der ville sætte pris på det, især når man kender danske skibes store aktivitet på dette område. Vi håber, det vil lykkes også at få den del med.

Ud over dette vil jeg om selve forslaget sige, at i forhold til den nugældende retstilstand er der jo især tale om ændringer på to punkter: Det skal være muligt for kontanthjælpsmodtagere at nægte at tage ansættelse med henblik på våbenfabrikation på en fabrik uden derved at miste retten til kontanthjælp. Jeg tror ikke, det er et særlig betydningsfuldt forslag i praksis, men der kan da være sympatiske træk ved det. Når det drejer sig om de almindelige dagpenge, er der jo allerede mulighed for administrativt at fritage for den byrde, som det ville være at miste retten til dagpenge, hvis man sagde nej til at medvirke i fabrikation af våben. Men det er altså det ene af de nye elementer i lovforslaget.

Det andet er jo, at det skal være muligt i fremtiden at placere fremmed kapital, op til 40 pct., i danske våbenfabrikker. Det kan vel ikke afvises, at det kan være rimeligt og fornuftigt i en tidsalder, hvor det er nødvendigt at samarbejde med andre, men om der netop i denne tid er behov for at udvide danske virksomheders mulighed for fabrikation af våben, må vi stille os noget tvivlende over for.

Jeg tror, at forslaget i det hele – med den udvikling, der har været, og under hensyn til de elementer, det indebærer – ikke har den helt store betydning. Men vi er naturligvis indstillet på at drøfte det i Retsudvalget og vil altså også gerne drøfte muligheden for ikke blot at behandle spørgsmålet om fabrikation og salg, men også transport af våben.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg lyttede med stor interesse til hr. Ole Espersens indlæg, men jeg fik faktisk ikke rigtig nogen opfattelse af, om Socialdemokratiet gik ind for forslaget eller man gik imod det. Det kan godt være, jeg ikke har hørt rigtigt efter. Men det virkede, som om der var en hel del forståelse hos Socialdemokratiet for forslaget.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Vores forståelse er ganske meget afhængig af, om vi kan udvide forslaget til også at berøre transport af våben.

Helge Adam Møller (KF):

Det Konservative Folkeparti kan støtte lovforslaget, det gjorde vi i sidste samling, det gjorde vi i forrige samling, og det gør vi fortsat, og derfor skal jeg ikke holde nogen lang tale i dag.

Vi er specielt meget tilfreds med, at ministeren har medtaget ændring af det gamle krav om, at en virksomhed, som medvirker til fremstilling af våben og krigsmateriel, skal være 100 pct. dansk ejet og ledet. Det er jo et krav, som har nogle historiske rødder fra en tid, som var anderledes end i dag.

Vi mener, at det er godt, der kommer denne lempelse. Det gør det lettere for danske virksomheder at indgå i samarbejde med udenlandske, og det kan ske som et led i vort medlemskab af NATO. Det betyder også, at vi kan trække kapital, viden og ny teknologi til danske virksomheder. Det kan være med til at sikre indtjening og beskæftigelse, og det synes vi er godt og rigtigt.

Jeg bemærkede også – og med tilfredshed – at hr. Ole Espersen sagde, at Socialdemokratiet ikke ville afvise, at det er rimeligt og hensigtsmæssigt at have denne bestemmelse, men at vi kan diskutere det nærmere i Retsudvalget. Den melding hilser jeg med tilfredshed.

Jeg kan kort sagt anbefale forslaget og anbefale, at det får en hurtig, men selvfølgelig også grundig behandling i Retsudvalget.

(Kort bemærkning).

Ole Espersen (S):

Ja, nu kommenterede Det Konservative Folkepartis ordfører ikke mine bemærkninger om våbentransporterne. Vi har ikke denne gang fremsat et selvstændigt forslag herom, men vi vil drøfte det i Retsudvalget.

Det har hidtil været sådan, hver gang det har været fremsat – og det er vel efterhånden et dusin gange – at man fra konservativ side, både ordførere og skiftende justitsministre og ved en enkelt lejlighed udenrigsministeren, har sagt, at spørgsmålet om transporter afhænger af international regulering, det kan vi ikke gøre alene i Danmark. Det har man sagt med stor overbevisning, og man har i øvrigt givet udtryk for, at

[Ole Espersen]

der i høj grad var behov for en sådan regulering, men det skulle altså bero på internationale forhandlinger.

Derfor vil jeg spørge den konservative ordfører, der har sagt dette gentagne gange, hvilke initiativer man så har taget for at sørge for en regulering af disse våbentransporter – eller kort sagt forbud mod våbentransporter til internationale organisationer, som kunne formodes at drive den form for virksomhed, som jeg har nævnt. Hvilke initiativer har man taget fra De Konservatives side? Jeg kan naturligvis også stille spørgsmålet til regeringen.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Det er ganske rigtigt, hvad hr. Ole Espersen siger, at jeg og andre har sagt, at hvis der skal være særlige regler på dette område – og det kan måske være hensigtsmæssigt ud fra forskellige betragtninger – så skal det ikke være Danmark, der isoleret indfører dem. Det skal ses i en større sammenhæng: EF og helst FN, således at det bliver regler eller restriktioner, der gælder for alle landes skibe, i hvert fald dem, vi konkurrerer med. Det hjælper jo ikke meget, at Danmark isoleret vedtager et forbud, hvis der så er svenske, vesttyske, engelske eller andre skibe, der sejler med de varer, vi godt vil forhindre der bliver sejlet med: narkotika og våben. Derfor har jeg plæderet for det.

Nøjagtig hvad udenrigsministeren har gjort, ved jeg ikke, men det vil jeg da godt spørge udenrigsministeren om, eventuelt i fællesskab med hr. Ole Espersen. Jeg ved det ikke, jeg kan ikke svare på stående fod, men ideen er stadig væk god.

Leif Hermann (SF):

Det er jo en gammel kending, som Folketinget i dag behandler for tredje gang, selv om den ikke helt ser ud, som den har gjort før. Dels er det nu også muligt for bistandsklienter at nægte at deltage i våbenproduktion. Hvor stor praktisk betydning, som hr. Ole Espersen nævnte det, det så end har, kan man nok sætte spørgsmålstegn ved. Og dels er den formelle adgang, som var opretholdt med det sidste lovforslag til at eksportere i bredere forstand, fjernet igen, således at vi nu kun har den justitsministerielle praksis for tilladelserne, som man har haft hele tiden, og det må vi så holde skarpt øje med.

Man kunne godt have ønsket sig, når nu det var en gammel kending, som der alligevel skulle lilles lidt ved i sømmene, at ministeren havde kigget lidt på, hvordan verden forandrer sig. Tiden går jo ikke sin vante gang, heldigvis, tiden har fundet på at gå sin uvante gang. Derfor trækker man dels på smilebåndet, og dels bliver man lidt rystet, når man kan læse i ministerens fremsættelsestale og for den sags skyld også i lovforslagets bemærkninger, at et tiltagende internationalt samarbejde i NATO-regi, herunder mellem europæiske NATO-lande, om udvikling og produktion af krigsmateriel taler for, at man åbner mulighed for, at udenlandsk kapital i begrænset omfang kan indgå som ansvarlig kapital i en virksomhed, der producerer krigsmateriel. Når man læser det, er det, som om det er et udsagn fra en verden, der ikke eksisterer mere til justitsministerens umådelige beklagelse.

Jeg kan ikke rigtig tro, det er rigtigt. Jeg kan ikke rigtig tro, at justitsministeren – og heller ikke Det Radikale Venstre, som er medlem af regeringen, og som vel har tiltrådt, at et forslag med det her indhold fremsættes – i fuld alvor kan sige, at nu er det vigtigt, at dansk krigsmaterielproduktion kommer ind i et samarbejde med udenlandske virksomheder. Er det virkelig justitsministerens bidrag til dansk industris fremmarch i et vækstorienteret indre marked? Det er ufatteligt, hvis det er tilfældet.

Det må da vel være gået op for justitsministeren, i det mindste efter valget i DDR – og der er næppe nogen tvivl om, hvilken vej vindretningen peger i de valg, der forestår i Ungarn og andre steder i Østeuropa – at det trusselsbillede, som ligger bag det udsagn, er væk. Det ligger knust nede foran justitsministerens egne fødder, nede ved fodpanelet under væggen, hvor det har hængt i så mange år.

Ikke desto mindre synes justitsministeren stadig væk, at vi skal profitere af trusselsbilledet. Eller forestiller justitsministeren sig, at vi nu skal konkurrere på verdensmarkedet om at sælge våben til oprørsbevægelser og til kineserne eller albanerne, eller hvem det nu er, der ikke har forstået så forfærdelig meget af, hvordan verden ændrer sig? Eller er det til de narkotika-krigere, som hr. Ole Espersen nævnte, da han nævnte transportproblemet, at vi skal sælge våben, eller hvem er det, vi skal sælge våben til?

[Leif Hermann]

Hvad er det for et behov for modernisering og højteknologi, som stråler ud af de sætninger, jeg har citeret fra justitsministerens fremsættelsestale? Jeg forstår det ganske enkelt ikke, og jeg forstår da navnlig ikke, at Det Radikale Venstre har kunnet være med til at skrive under på noget sådant.

Lad mig afslutningsvis sige, at jeg kan tilslutte mig Socialdemokratiets ønske om, at vi også tager transportproblemet op. Det transportproblem har vi jo beskæftiget os med, før Det Radikale Venstre kom med i regeringen, i et godt og intenst samarbejde med den radikale retspolitiske ordførers forgænger, hr. Bernhard Baunsgaard. Jeg håber da, at det er muligt at få taget dette spørgsmål op igen som led i behandlingen af krigsmaterieforslaget – eller må vi erkende, at så længe Det Radikale Venstre sidder i regering, har radikale mærkesager på dette område intet at sige?

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Nu er der jo utrolig mange ting, som hr. Leif Hermann ikke kan forstå, og jeg er ikke sikker på, at han kan forstå, selv om jeg prøver at forklare, men lad mig da prøve at give en forklaring.

Det er i og for sig kedeligt, at forslaget hedder forslag til lov om krigsmateriel, for hvis man ikke tænker sig særlig meget om, så kan man tænke, at det er materiel, der kun kan anvendes til at føre krig, til at slå mennesker ihjel, og så kan jeg delvis forstå hr. Leif Hermanns argumentation.

Men krigsmateriel er jo også alt det materiel, vi har haft her i Danmark de sidste 40 år. Det er Standard-flex, det er Karl Gustav, det er F-16 fly osv., altså materiel, som ikke er købt til at gøre krig, men som der er investeret i for at sikre fred og frihed, og det er lykkedes.

Det er den slags materiel, som vi kan håbe på – og som jeg også tror på – at vi i fremtiden kan fremstille mindre af, fordi verden udvikler sig i den rigtige retning. Men jeg synes altså ikke, der er noget som helst galt i at investere i og samarbejde om materiel, som er med til at sikre, at man kan bevare sin frihed og selvstændighed. Jeg synes heller ikke, der var noget galt i, at modstandsbevægelsen under 2. verdenskrig søgte at skaffe sig geværer, stenguns og pistoler for at kunne befri Danmark fra en besættelse.

Så krigsmateriel kan altså lige så vel være fredsmateriel, og det, vi vil investere i og samarbejde om, det er fredsmateriel.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Jeg har nu aldrig rigtig opfattet et F-16 fly som noget, der var fredsmateriel. Jeg har været på besøg på flyvestation Karup. Dér har de sådan nogle Drakenjagere, tror jeg de hedder – og jeg må indrømme, jeg ikke er så stiv i terminologien, muligvis har de også haft et par Karl Gustav'ere, som hr. Helge Adam Møller nævnte – men ligefrem opfatte det som fredsmateriel, det har jeg ikke gjort.

Der var heller ikke nogen i Karup, der gjorde mig opmærksom på, at det var beregnet som fredsmateriel. Det eneste fredelige ved Draken og F-16, som de nævnte, var, at de også kunne bruges til overvågning af skibe, der ulovligt slap olie ud i danske farvande. Jeg forstår bare ikke rigtig, hvorfor man skal have en lov, der særligt tager stilling til, om man må producere udstyr her i landet til fly, der overvåger olieudslip.

Hele den snak om, at det her er fredsmateriel, og at det er noget, som man har sikret vores fred med, er jo i realiteten stadig væk det samme hyl fra den verden, der er ved at forsvinde. Jeg synes, at det er på tide, at Det Konservative Folkeparti besinder sig på, at vi nu befinder os i en ganske anden periode, en periode, der ikke har behov for investeringer af den karakter, som lovforslaget lægger op til, en periode, der ikke har behov for produktudvikling på dette område, uanset om man kalder det for krigs- eller fredsmateriel.

Jeg vil godt complimentere justitsministeren med, at han dog stadig væk kalder loven for en krigsmateriellov. Næste gang bliver det måske, hvis forslaget ikke kommer igennem, en lov om produktion af fredsmateriel. Så er absurditeten komplet.

Bjørn Elmquist (V):

For ganske nylig havde vi en forespørgselsdebat til industriministeren om de såkaldte COCOM-regler, og den handlede om muligheden for landene i Central- og Østeuropa samt Sovjetunionen for at samhandle med lande i Vesten, uden at man kom ind på overførsel af teknologi, som man af forskellige årsager, her-

[Bjørn Elmquist]

under sikkerhedsmæssige årsager, skulle sørge for at de ikke fik fat i. Det var en forespørgsel fra SF til industriministeren, og jeg kan huske, vi enedes om en dagsorden, som ordføreren for SF, hr. Jens Thoft, foreslog, og som han var meget glad for at få vedtaget. I den stod der noget med, at man skulle gøre, hvad man kunne, for at få begrænset de varer, som var omfattet af de pågældende COCOM-restriktioner, men han erkendte blankt, at helt afskaffe dem kunne man ikke regne med at komme af sted med, og det var heller ikke det, han lagde op til i sin ordførertale, og på ingen måde det, han lagde op til i sit dagsordensforslag.

Det element i lovforslaget, som hr. Leif Hermann nu har interesseret sig så voldsomt for, har jo givetvis også med sådan noget at gøre. Det er ikke sådan, at Danmark hindres i at modtage teknologioverførsel på grund af COCOM-reglerne, for vi er ikke med på den liste over lande, som COCOM-reglerne retter sig mod, men der har været andre årsager til, at det måske har været svært for dansk erhvervsliv at få indseende med og viden om disse teknologiske landvindinger. Det er vores opfattelse, at vores forbud mod udenlandsk kapitaldeltagelse i virksomheder, der fremstiller krigsmateriel, har været en faktisk blokering i så henseende eller i hvert fald en faktisk bremse, og derfor er det et af de elementer i dette lovforslag, som vi hilser velkommen.

Om man så vil kalde det krigsmateriel eller fredsmateriel, har hr. Leif Hermann jo nu her fra talerstolen erkendt blankt er en strid om kejserens skæg, og man kan kalde det, hvad man vil. Og derfor er det korte af det lange, for så vidt angår dette element, at det vil betyde, at man i dansk erhvervsliv kan se frem til et tillidsfuldt samarbejde inden for disse virksomheder, som vil betyde overførsel af teknologi til dansk erhvervsliv. Det er direkte fremhævet i ministerens fremsættelsestale.

Andre vigtige elementer i lovforslaget er afgrænsningen af krigsmaterielbegrebet, som nu opdateres. Der er bestemmelsen om, at regeringen skal afgive en årlig beretning til Det Udenrigspolitiske Nævn. Det er også værd at hæfte sig ved, at man på den måde får en direkte beretningsvirksomhed over for Folketinget fra regeringens side.

Og så har vi bestemmelsen, som jo tidligere har skabt nok så megen debat, men som ikke i

dag har været gennemdebatteret, om, at folk af samvittighedsårsager kan nægte at medvirke til udvikling og produktion af krigsmateriel. Det synes vi også har fundet en forsvarlig udformning. Ligesom hr. Ole Espersen mente, så tror jeg heller ikke, at det bliver en bestemmelse, der får ret stor anvendelse i praksis, men det er helt fint, at vi har fået plads til den i lovforslaget.

Så alt i alt kan vi medvirke til lovforslagets vedtagelse og håber, at det kan få en hurtig gang gennem Tinget, og at vi ved tredjebehandlingen, som forhåbentlig indtræffer, inden sommerferien indledes for Folketinget, ser en situation, hvor alle de partier, som stemmer for eller imod, er sikre på, at de nu har gjort det, som de allerhelst ville.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Da hr. Bjørn Elmquist begyndte at snakke om SF's dagsorden i forbindelse med COCOM-debatten, troede jeg et øjeblik, at der skulle være tale om, at der, om jeg så må sige, skulle åbnes for østeuropæisk kapital i dansk våbenproduktion eller sådan noget. Jeg blev dog belært om, eftersom hr. Bjørn Elmquists ordførertale skred frem, at det var der ikke tale om. Hvad meningen så var med at nævne COCOM-problemet, har jeg ganske vanskeligt ved at forstå.

Jeg har også ganske vanskeligt ved at forstå, hvad det er for et behov, dansk industri har haft i så mange år på grund af det krav, der har været om 100 pct. dansk kapital i produktionen af krigsmateriel. Hvad er det, det har hindret? Foreligger der noget konkret dokumenteret om, at nogen dansk erhvervsvirksomhed er gået i stå i sin teknologiudvikling, fordi udenlandsk kapital ikke kunne komme ind i krigsmaterielproduktionen? Det forekommer mig ret fantastisk, hvis man vil hævde, at det skal være med til at skabe et opsving i dansk industri, således som justitsministeren lægger op til i fremsættelsestalen. Det er der ingen dokumentation for, i hvert fald ikke nogen dokumentation, der har været – og der har været rig lejlighed til at komme med det – forelagt Folketingets Retsudvalg eller har været drøftet i offentligheden.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

[Bjørn Elmquist]

Min henvisning til COCOM-debatten forleden og til SF's ordførers indlæg skyldtes simpelt hen hr. Leif Hermanns kraftige udfald mod både hr. Helge Adam Møller og justitsministeren om de fjendebilleder, som de opererer med. Jeg har ikke lyst til at bruge udtrykket fjendebilleder, men vil hellere sige den opfattelse af verden, som gør sig gældende.

Vi så under den debat, at også SF opererer med begreber, som hr. Leif Hermann her totalt kasserer, for man foreslog ikke fra SF's side en afskaffelse af COCOM, men en begrænsning. Det må da have en reel baggrund i, at SF anerkender, at nok kan vi håbe, at verden bevæger sig helt bort fra denne opdeling, men dertil er vi ikke nået i dag, og dertil når vi heller ikke i den ganske nære fremtid.

Om teknologioverførslerne må jeg sige, at jeg har ingen papirer på mig her, men jeg har tydelig erindring om adskillige udsagn om, at der ville være et langt tydeligere tillidsfuldt samarbejde på dette område og overførsel af den nyeste industrielle teknologi, hvis der var mulighed for at lave disse blandede selskaber. Jeg synes nu heller ikke, det kræver megen fantasi at forestille sig, at det er sådan. Men det er en ting, som jeg meget gerne vil komme tilbage til i udvalgsarbejdet, så vi kan høre fra bl.a. dansk elektronikindustri, om ikke det forholder sig sådan, som jeg siger.

Knud Lind (FP):

Jeg kan sige, at der jo har været flere artikler i Ingeniøren om dansk elektronikindustri, og hvorledes det faktisk vil gå den. Den har meget dårlige forhold i øjeblikket, og den kan komme ned på et stadium, som man før i tiden var på i Sydkorea og Hongkong, og derfor er der mange inden for industrien, der gerne ser det her forslag fremmet.

Så vil jeg da sige, at selv om det er et krigerisk forslag i nogles øjne, så glæder det mig da, at debatten har været så fredelig, som den har været, om dette forslag.

Loven om krigsmateriel indeholder set ud fra et Fremskridtssynspunkt både plusser og minusser. Loven forsøger at præcisere, hvad man forstår ved ordet krigsmateriel – det er i sig selv en meget vanskelig opgave. Ministeren har dog gjort et hæderligt forsøg, idet der er tale om materiel, som er konstrueret til militær anvendelse, og som ikke finder civil anvendelse. Der

skal således opfyldes 2 hovedkrav: Produktionen skal være konstrueret til militær anvendelse, og samtidig kræver man, at det fremstillede materiel ikke finder civil anvendelse. Det er jo meget godt, at netop de to ting er kommet med.

I bemærkningerne nævner man nu f.eks. dele af raketter, men dele af raketter finder som bekendt allerede i dag civil anvendelse til at sende tv-satellitter ud i kredsløb, så ud fra det sidste synspunkt, det med den civile anvendelse, kunne man reelt godt producere raketdele i Danmark.

Fremskridtspartiet er tilfreds med, at der nu kan tilføres udenlandsk kapital. Vi så gerne, at den udenlandske andel gik op til 49 pct., men det har man altså ikke ønsket fra regeringens side. Vi finder det lidt mærkeligt, at prokurister skal være danske statsborgere, og jeg er bange for, at når det her lovforslag er vedtaget, så findes der ikke nogen, der er ansat som prokurister i denne industri; så hedder de noget andet, for der står nemlig ikke »eller lignende«. Det er prokurister, man har nævnt, og det er nok noget, man har taget fra 1937-loven, som man har overført direkte, men det er sådan noget mærkeligt noget, at prokurister skal være danske.

Vi så også gerne, at 80 pct.-grænsen i bestyrelsen blev sat ned til 51 pct. i § 5. Vi er glade for, at De Radikale nu anerkender et tiltag med internationalt våbensamarbejde i NATO-regi, således at Tyrkiet og Vesttyskland nu kan få mulighed for at producere og udvikle våben i Danmark. Det er vi glade for og ser det som et fremskridt hos De Radikale.

Fremskridtspartiet finder det mærkeligt, at justitsministeren har indført en regel om, at langtidslidige nu skal kunne nægte at tage arbejde på en arbejdsplads med henvisning til lovforslag nr. L 147, når man allerede administrativt i dag kan gennemføre det. Det mener vi ikke at man burde have taget med her.

Værre bliver det, når man læser bemærkningerne om, at krigsmateriel omfatter alle fysiske ting bortset fra levnedsmidler og knowhow. Fremskridtspartiet vil stille et ændringsforslag om, at det her udgår, alene af den grund, at det vil blive uhyre svært, hvis man skal gå efter de bemærkninger, da det omfatter alle fysiske ting. Det vil sige, at hvis man ikke har lyst til arbejde, så kan man bare henvise til bemærkningerne i L 147 om, at det omfatter alle fysiske ting undtagen knowhow og levnedsmiddelbranchen.

[Knud Lind]

Dem skal man altså holde sig væk fra, så kan man faktisk stadig få understøttelse. Det vil sige, at gummistøvler og det alt sammen er militære ting. Og det er derfor, jeg siger, at det kan give nogle problemer. Jeg håber det ikke. Det kan være, justitsministeren bedre kan uddybe det.

Vi vil under ingen omstændigheder gå med til, at loven også skal omfatte transport.

Dansk industri vil få glæde af dette lovforslag, og afgørende for, om vi støtter forslaget, er, at vores ændringsforslag bliver vedtaget.

Kirsten Lee (RV):

Jeg vil så sandelig ikke love, at hr. Knud Linds ændringsforslag vil blive vedtaget med radikale stemmer.

Jeg kunne egentlig godt tænke mig, hr. Knud Lind, at få at vide, om Fremskridtspartiet er for eller imod dette lovforslag, for ved sidste behandling forstod vi, at Fremskridtspartiet var for. Da det kom til afstemning, stemte Fremskridtspartiet dog imod. På et senere tidspunkt under nogle debatter forklarede hr. Knud Lind fra Folketingets talerstol, at Fremskridtspartiet ved en fejltagelse havde stemt imod lovforslaget; det ville de ikke gøre en anden gang.

Så nu synes jeg, vi skal høre, om Fremskridtspartiet er for eller imod dette forslag, efter at hr. Knud Lind én gang til i dag har sagt: Vi er både for og imod. Nu vil vi gerne vide: Stemmer I for, eller stemmer I imod? Jeg synes, det er vigtigt for den fremtidige politiske debat i det her Folketing at vide, hvor Fremskridtspartiet egentlig står. Der har været begivenheder på det sidste, der ikke har kunnet, om jeg så må sige, overbevise os om, at Fremskridtspartiet stod fast på noget som helst.

Vi har i Det Radikale Venstre én gang givet tilslutning til dette lovforslag, og det gør vi igen. Vi er tilfredse med, at det nu er blevet præciseret, at den hidtidige restriktive praksis vedrørende eksport af krigsmateriel bliver opretholdt. Den formulering, der var i det tidligere forslag, rejste betydelig tvivl i forbindelse med behandlingen af det sidste forslag, og for Det Radikale Venstre var der aldrig tvivl om, at det burde være sådan, at fortolkningen i hvert fald var Justitsministeriets restriktive.

Vi er også godt tilfredse med den nye tilføjelse om, at politiet kan foretage kontrol af våbensamlinger, uden at der skal en forudgående retskendelse til.

Hr. Ole Espersen beskæftigede sig jo – ikke uventet – med våbeneksport. Det har ikke været muligt for eksperter, så vidt vi kan se, at formulere et regelsæt for våbeneksport, der kan resultere i reel kontrol. Jeg kan forstå, at forslaget også ligger hr. Leif Hermann meget på sinde, og det er der heller ikke noget nyt i.

Jeg foreslår faktisk, at vi nu fra de to partier, hr. Leif Hermanns parti og hr. Ole Espersens parti, ser et formuleret regelsæt, som gør det muligt at udøve reel kontrol med våbentransporter, og så vil vi til den tid vurdere det.

Hr. Leif Hermann har som flere andre beskæftiget sig med den udenlandske kapital. Det bør understreges, at det for os i Det Radikale Venstre er afgørende, at udenlandsk kapital aldrig kan få afgørende indflydelse. Jeg noterede mig med tilfredshed, at hr. Ole Espersens stemmeføring på det punkt var ganske betydelig ændret fra sidste behandling af det her lovforslag. Jeg forestiller mig, at det har noget at gøre med Socialdemokratiets underskrift på Forsvarskommissionens betænkning, hvor jeg da kan anbefale hr. Leif Hermann at læse kapitlerne 2 og 12, selv om jeg godt ved, at SF ikke har skrevet under på betænkningen.

Det er ikke noget nyt, at hr. Leif Hermann ikke forstår Det Radikale Venstre, men der er noget afgørende, man skal forstå om Det Radikale Venstre, hr. Leif Hermann, og det er, at vi søger indflydelse på dansk politik. Vi er ikke tilfredse med at diskutere politik i studiekredse.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Fru Kirsten Lee spurgte, hvorledes Fremskridtspartiet vil stemme. Jeg kan godt forstå, at der har været, hvad skal man sige, nogle tekniske vanskeligheder tidligere – sådan forstod jeg det, jeg var ikke ordfører dengang – og det har givet nogle misfortolkninger den 2. juni.

Der har desværre i den senere tid blæst nogle meget skiftende radikale vinde i Fremskridtspartiets folketingsgruppe og -værelse. Det er det, man i vejrudsigten kalder skiftende, ustadigt vejr. Men i denne sag skulle der være et højtryk undervejs, idet man netop i dag har besluttet, at man vil støtte dette lovforslag. Prognoserne er jo ret kortvarige, så man kan ikke sige noget på længere sigt, men jeg kan da sige så meget, at det besluttede vi i dag.

[Knud Lind]

Jeg kan også sige, at vi vil stille ændringsforslag. Hvis disse ændringsforslag ikke vedtages, jamen så må man på ny overveje, om forslaget som helhed stadig væk er godt nok. Og det har man altså overvejet allerede i dag i folketingsgruppen, og dér har man fundet ud af, at man selvfølgelig vil stille de ændringsforslag og så håbe på, at man får et flertal i Folketinget med til at fjerne den regel; ellers vil man stadig væk støtte forslaget.

Jeg håber, jeg har tilkendegivet det tydeligt og klart.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Efter de bemærkninger, hr. Knud Lind er kommet med, er der grund til at lykønske Det Radikale Venstre med et lovforslag, der giver adgang til – med justitsministerens ord – dansk deltagelse i et tiltagende internationalt samarbejde i NATO-regi om udvikling og produktion af krigsmateriel. Det er det, Det Radikale Venstre har fået indflydelse på i regeringen med det her lovforslag.

Det er muligt, at fru Kirsten Lee ikke er tilfreds med at drive politik i studiekreds. Det har Det Radikale Venstre ellers tidligere, når vi diskuterede våbentransportloven, bestemt ikke afholdt sig fra. Det skal ikke være noget problem for mig, og jeg tror heller ikke for hr. Ole Espersen, at fremlægge de resultater i Retsudvalget, som Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre kom til i det studiekredsarbejde – for nu at bruge fru Kirsten Lees egen formulering – og som der faktisk var flertal for dengang. Det skal vi jo tage stilling til.

I vinter fald Bernhard Baunsgaard troede, at disse bestemmelser var af en sådan art, at de kunne kontrollere ting. Fru Kirsten Lee er imidlertid blevet så klog, at hun ved, at det ikke kan lade sig gøre, og derfor synes fru Kirsten Lee, at det er rarere at få indflydelse på udviklingen af det stik modsatte end det, hendes parti står for. Det må jeg gratulere fru Kirsten Lee med.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg vil godt sige til den radikale ordfører, fru Kirsten Lee, for at der ikke skal komme nogen misforståelser senere, at det, Fremskridtsparti-

et har taget stilling til, er, som lovforslaget ligger her og nu.

Men jeg kan allerede nu sige, at skulle der ske en udskridning inden for regeringen, så man tager det med transport med, så må vi sige klart fra fra Fremskridtspartiets side.

Jeg gør blot opmærksom på, at det er, som forslaget ligger i dag. Det er det længste, vi overhovedet kan strække os, og det er ene og alene af hensyn til industrien og udviklingen.

Modsat SF er vi godt tilfreds med, at regeringen har taget det om det internationale samarbejde i NATO med, så Danmark kan få en andel af den våbenproduktion, som reelt finder sted. Jeg ved da, at vi før i tiden havde nogle meget fine våben, bl.a. Madsens maskingevær. Det var et eftertragtet våben overalt, men det fik man desværre kørt ned, og det eksisterer ikke mere. Jeg ved også, at politiet fik lavet et automatvåben, en enhåndsbetjent maskinpistol, der kunne have fundet meget stor afsætning rundt om, men også det blev standset på mærkelig vis.

Derfor er vi tilfredse, men vi havde stadig væk gerne set, at der kom lidt mere indflydelse udefra, således at det danske islæt var på 51 pct. Vi undrer os over, men det kan være, ministeren kan forklare det, hvorfor man nu pludselig siger 80 pct., hvorfor man er landet på lige netop de procenter.

(Kort bemærkning).

Kirsten Lee (RV):

Jeg har forstået, at hr. Knud Lind vil støtte det forslag, der ligger her.

Og så vil jeg gerne præcisere over for hr. Leif Hermann, at det, det handler om for os, er at se et konkret udformet regelsæt, som kan resultere i reel kontrol, som ikke er noget slag i luften, som ikke reelt implicerer nogen kontrol. Det er det, vi bad om, ikke den politiske tilkendegivelse. Den har vi fattet.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Jeg skal ikke komme med flere korte bemærkninger. Jeg skal blot sige til fru Kirsten Lee: Jeg har skam fuld tillid til, at det arbejde, som fru Kirsten Lees forgænger, Bernhard Baunsgaard, har deltaget i, ikke var noget slag i luften, men udtryk for muligheder for en mere konkret regelkontrol.

[Leif Hermann]

Det er naturligtvis oplagt, at hverken vi eller andre partier vil fremsætte et forslag, om hvilket man kan sige, at det er et slag i luften eller udtryk for mangel på reel kontrol, eller hvad man nu vil kalde det. Det siger sig selv.

Men fru Kirsten Lee kunne jo passende tage og sætte sig ind i det, og hvis fru Kirsten Lee ikke kan finde ud af det, så kan fru Kirsten Lee jo tale med sin forgænger i embedet. Det er jo ikke forbudt.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg vil godt sige til fru Kirsten Lee – og det skal kun være et skulderklap – at vi faktisk er glade for den øvrige del, for her ser vi for første gang, at De Konservative og Venstre ligesom har fået trukket De Radikale over til et mere fornuftigt synspunkt. Vi er glade for, at De Radikale – hvis fru Kirsten Lee vil høre efter – 100 pct. går ind for et tiltagende internationalt samarbejde i NATO-regi, herunder mellem europæiske NATO-lande, om udvikling og produktion af krigsmateriel.

Det er vi glade for, og det gør, at vi synes, at det her forslag i særdeleshed for dansk industri vedkommende er godt. Det kan være, at ministeren kan fortælle, om der har været henvendelser fra Industrirådet vedrørende det her lovforslag.

Sonja Albrink (CD):

Da mit partis ordfører, hr. Nør Christensen, ikke kan være til stede i dag, skal jeg på CD's vegne tilkendegive vore synspunkter. Jeg skal gøre det kort, ikke mindst under hensyn til, at jeg kommer relativt sent ind i talerrækken.

Lovforslaget er jo en genfremsættelse fra oktober 1988, og i overensstemmelse med folketingsbeslutningen indeholder det i § 16 mulighed for, at man kan nægte at medvirke til såvel udvikling som produktion af krigsmateriel uden tab af retten til arbejdsløshedsdagpenge. Vi ser det hos Centrum-Demokraterne ikke som det største problem, og vi forventer ej heller, at det bliver et problem.

Vi kan tilslutte os, at der bliver mulighed for, at udenlandske investorer kan, om end i begrænset omfang, investere i virksomheder, der udvikler eller producerer krigsmateriel. På ethvert punkt, hvor dansk erhvervsliv kan drage nytte, er vi selvsagt parate til at støtte. Centrum-

Demokraterne ønsker på alle mulige eller umulige måder at støtte dansk erhvervsliv til glæde og gavn for beskæftigelsen. Det manglede da bare.

Ministeren kan med andre ord regne med CD også i denne sag. Det ville være skønt, om CD kunne have mødt den samme positive holdning til vores forslag. Her tænker jeg på vores forslag om ændring af færdelsesloven, forhøjelse af hastighedsgrænserne.

Glønborg (KRF):

Den tilpasning til nutidens virkelighed, som reglerne om krigsmateriel får med dette lovforslag, er efter Kristeligt Folkepartis opfattelse fornuftig, så vi støtter det.

Der er ét område, som Kristeligt Folkeparti altid lægger vægt på. Det er, at man giver folk samvittighedsfrihed. Derfor glæder det os at se både § 16 og § 17, som sikrer mennesker imod at blive presset til at gøre noget, som strider imod deres samvittighed. Det glæder os, hver gang vi i Folketinget kan samles om at respektere samvittighedsfriheden, og det bedrøver os de gange, hvor vi desværre ikke har kunnet samle flertal i Folketinget om at få samvittighedsfriheden respekteret. Men her er det i orden.

Hr. Ole Espersen rejste spørgsmålet om transport af krigsmateriel. Kristeligt Folkeparti vil gerne medvirke til, at samfundet får større beføjelser vedrørende transport af våben, og udvalget må nu undersøge mulighederne for at finde brugbare regler, forhåbentlig i et godt samarbejde med ministeren. Så kan man jo se, hvor langt man kan nå vedrørende dette område.

Men på ét felt kunne vi godt starte allerede nu. Det behøver vi ikke at spørge nogen som helst udlændinge om. Det var at lade § 16 og § 17 vedrørende samvittighedsfriheden også handle om transport af krigsmateriel. Der var ikke spor til hinder for, at vi kunne sige, at også på det felt havde man lov til at følge sin samvittighed, uden at det ville få ubehagelige konsekvenser for én med hensyn til rettigheder på arbejdsmarkedet og i det sociale system.

Justitsministeren (Engell):

Som flere ordførere har været inde på, er det her en gammel kending, og jeg er da glad for at kunne konstatere efter denne førstebehandling, at der nu tegner sig et flertal for forslaget.

[Justitsministeren]

Jeg er især glad for hr. Knud Linds utvetydige understregning af, at Fremskridtspartiet er indstillet på at støtte det forslag, der ligger her, uanset hvad der måtte ske med de ændringsforslag, som partiet eventuelt agter at fremkomme med. Det ligger jo i forlængelse af hr. Knud Linds tilkendegivelser, da vi i november måned sidste år havde førstebehandling af et forslag om ændring af krigsmaterielloven, som SF havde fremsat. Hr. Knud Lind sagde dengang – sp. 2661:

»Jeg vil godt indrømme allerede nu, at såfremt regeringen skulle fremkomme med et nyt lovforslag i stedet for nr. L 46 om produktion af krigsmateriel, vil Fremskridtspartiet stemme for hele lovforslaget ud fra den vurdering, at der trods alt er nogle ting i lovforslaget, som er en forbedring set i relation til den enkelte lille ting.«

Jeg vil ikke lægge skjul på, at det selvfølgelig for os har været afgørende, at vi sidste gang, som også flere har nævnt, oplevede en situation, hvor lovforslaget ved tredjebehandlingen faldt på grund af en fejltagelse. Vi måtte naturligvis som en forudsætning for igen at fremsætte forslaget, hvis der skulle være mening i det, kunne regne med, at der også denne gang var et flertal, der støttede lovforslaget.

Fremskridtspartiets klare melding her i dag må jeg tage som udtryk for, at det flertal, der også ville have været sidst, hvis Fremskridtspartiet havde stemt anderledes, vil være på plads denne gang. Og det hilser jeg med tilfredshed, for herved kan vi få den modernisering af krigsmaterielloven, som jo nu har været forberedt i en længere periode.

Så vil jeg gerne understrege, at spørgsmålet om transporterne, som jo også har været oppe ved flere lejligheder, efter regeringens opfattelse ikke bør inddrages i behandlingen af dette forslag. Efter vores opfattelse vil en lov om forbud mod våbentransporter have nogle uoverskueligt negative virkninger for danske rederier og for dansk skibsfart. Den danske skibstonnage udgør kun ca. 1 pct. af verdens skibstonnage, og alene af den grund ville et forbud ikke have nogen reel indflydelse på krige og tilsvarende. Kontrolmuligheden er blevet nævnt, fru Kirsten Lee var inde på det. Det vil også skabe helt uoverstigelige vanskeligheder.

Vi har tidligere i forbindelse med behandlingen af forslag vedrørende transporter fået skøn,

som viste, at der kunne være tale om en nedgang i bruttofragten for rederierne på 7-8 mia. kr. om året og en meget betragtelig beskæftigelsesmæssig nedgang.

Derfor må vi sige, at vi ikke mener, det spørgsmål kan løses. Det mener vi ikke skal bringes op i forbindelse med behandlingen af dette forslag.

Hr. Leif Hermann kom med nogle lidt ironiske bemærkninger om, at tiden jo går sin gang, og at der sker en masse i den internationale udvikling, hvorefter alene det, at vi debatterede en krigsmateriellovgivning – sådan måtte jeg forstå det – efter hr. Leif Hermanns opfattelse var ude af takt med tiden.

Jeg kan undre mig lidt over hr. Leif Hermanns betragtninger, al den stund det som nævnt kun er få måneder siden, vi behandlede et forslag fra Socialistisk Folkeparti om en modernisering af krigsmaterielloven. Selv om det forslag er mere begrænset, er det dog en understregning af, at SF ser nogle problemer i, at den lovgivning, vi har i dag, er af så gammel oprindelse, at den trænger til en modernisering og justering. I det lys forstår jeg ikke hr. Leif Hermanns betragtninger.

Så vil jeg, som andre har gjort det, pege på, at forsvarsmaterielsamarbejdet er et af de væsentlige spørgsmål, som Forsvarskommissionen, der for ganske nylig afleverede sin betænkning, har beskæftiget sig med. Alle de partier, der har været repræsenteret i Forsvarskommissionen, bortset fra Socialistisk Folkeparti, peger jo i deres anbefalinger på betydningen af det internationale samarbejde, herunder ikke mindst det europæiske samarbejde, og den konsekvens, det har for dansk industri.

Så alt andet lige må jeg sige, at de betragtninger af lidt mere ironisk karakter, hr. Leif Hermann gjorde sig, vil jeg nøjes med at skænke ham.

Hr. Knud Lind spurgte, hvilken betydning selve kapitalgrundlaget har for den danske industri. Der er ingen tvivl om – det fremgår jo også af en række af de udtalelser, der har været, bl.a. fra erhvervslivets side – at det hidtidige krav om et 100 pct. dansk kapitalgrundlag er en alvorlig hæmsko for industriens deltagelse i det internationale samarbejde og samarbejdet omkring forsvarsprojekter. Man skal være opmærksom på, at en del af disse samarbejdsprojekter teknologisk set er særdeles avancerede

[Justitsministeren]

og stiller meget betydelige kapitalkrav, og skal danske virksomheder kunne være med her, er det vigtigt, at der sker en modernisering.

Vi skal heller ikke glemme, at en stor del af de virksomheder – det gælder også danske – der beskæftiger sig med forsvarsmateriel/krigsmateriel, ved siden af har betydelige civile leverancer. Der er en tæt sammenhæng imellem den militærteknologiske udvikling, viden, knowhow på dette område og den civile produktion, og den sammenhæng skal vi naturligvis heller ikke være blinde for ved behandlingen af dette forslag.

Som sagt en tak for tilslutningen fra de partier, der har kunnet give deres støtte til dette forslag. Jeg forudser, at vi får et godt, konstruktivt udvalgsarbejde, og at den fejltagelse, der skete sidst ved tredjebehandlingen, kan blive rettet denne gang.

Leif Hermann (SF):

Jeg skal såmænd ganske kort sige til justitsministeren: Der er ingen modsigelse mellem det lovforslag, SF fremsatte for et par måneder siden under betegnelsen nr. L 69, og vores holdning i dag.

De to forhold, det forslag handlede om – det ved ministeren jo udmærket godt – var en modernisering af definitionen samt en fritagelse for at deltage i krigsmaterielproduktion, hvis man ikke ville gøre det af hensyn til sin overbevisning.

Når vi gik ind i og i øvrigt overtog den definition, som lovforslaget her har, så hænger det meget nøje sammen med, at vi erkender, at der bliver produceret krigsmateriel, og at der er behov for en stramning af definitionen, fordi der, som det fremgår af bemærkningerne til vores forslag, finder produktion sted, uden at der indhentes de tilladelser, der er fornødne.

Det er såmænd i al sin enkelthed det, vores forslag handlede om – intet mere og intet mindre – og det er jo altså ikke det samme som pludselig at bringe sig i modsætningsforhold til hinanden, når jeg gang på gang heroppefra har fremhævet, at det er ganske andre hensigter, der ligger bag justitsministerens forslag, hvilket også fremgår af de bemærkninger fra hans fremsættelsestale, jeg har citeret så hyppigt.

Endnu en gang til sidst: Til lykke med alliancen mellem Det Radikale Venstre og Fremskridtspartiet på et område, hvor Det Radikale

Venstre har haft – har haft – ganske andre og langt mere sympatiske traditioner.

Knud Lind (FP):

Jeg vil godt sige til justitsministeren – nu var der jo mange spørgsmål til ministeren – at sådan som jeg har opfattet lovteksten, så står der i § 1, stk. 1, litra 1, at lovens regler finder anvendelse på:

»Materiel, som er konstrueret til militær anvendelse, og som ikke finder civil anvendelse.«

Det forstår jeg også som komponenter til en raket, og der er intet i bemærkningerne, der godtgør, at lovteksten ikke skal forstås sådan. Men selv om man har skrevet raketdele i bemærkningerne, finder der jo allerede nu civil anvendelse sted af raketter og raketdele, og derfor falder det ikke ind under loven, og det forstår jeg altså ikke.

Og så ville jeg også godt spørge ministeren – det undrer mig meget, jeg tror, at det må være en lapsus: Skal vi da ikke lade disse stakkels prokurister slippe for at være danske statsborgere? Jeg vil også godt spørge: Er kravet om dansk statsborgerskab her i overensstemmelse med EF-direktivet om fri bevægelighed af arbejdskraft osv.? Kan man stille specielle krav inden for våbenindustrien? Skal prokuristerne særlig fremhæves dér? Prokurister inden for EF, som ønsker at indtræde i våbenproduktionen, skal altså være danske statsborgere.

Jeg vil godt spørge ministeren, om det egentlig talt er i overensstemmelse med EF-reglerne at kræve dansk statsborgerskab hos prokurister, blot fordi de har bevæget sig ind på en fabrik, der laver nogle ting, som kan bruges inden for dette område. Det eneste, man fritager, er levedsmiddelindustrien og knowhow. Jeg synes sådan set, at det er lidt mærkeligt.

Skal vi ikke lade de stakkels prokurister være? Man kunne måske skrive »ledelsen« eller »direktøren« eller noget andet. Jeg tror, det er noget fra den gamle lov, man bare har overført, og derfor synes jeg, man skulle rette det. Det kan vi fra Fremskridtspartiets side godt gå med til at man retter.

Glønborg (KRF):

Vi hørte jo ministerens klare afvisning af tanken om at tage transport med ind i loven.

Ministeren sagde ikke noget specielt om den tanke, jeg førte frem, om at tage det ene områ-

[Glønborg]

de, samvittighedsfriheden i § 16 og 17, med med hensyn til transport.

Jeg kan vel ikke ligefrem begære, at ministeren på stående fod tilkendegiver regeringens holdning til et spørgsmål, som jeg lægger frem her. Men jeg vil da sætte umådelig stor pris på, at ministeren vil bekræfte, at her er der ingen internationale problemer, men at det er en beslutning, vi uden internationale problemer kan tage helt alene her i Danmark – at vi vil lade samvittighedsfriheden også omfatte transport af våben.

Op så ville jeg selvfølgelig også være glad, hvis ministeren ville love at overveje dette spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg skal blot, så det ikke kommer som nogen overraskelse for ministeren, meddele, at såfremt regeringen går ind på de tanker, der her er nævnt fra Kristeligt Folkeparti om deres samvittighed osv. med hensyn til transporter, og forslaget også skulle omfatte det, så står Fremskridtspartiet ikke længere bag det.

Forslaget er, som det ligger her og nu. Det er det yderste, vi kan gå til. Glem alt om transporter og samvittighedskvaler i Kristeligt Folkeparti.

Justitsministeren (Engell):

Jeg kunne føle mig fristet til at sige til hr. Knud Lind, at jeg gerne vil glemme alt om samvittighedskvaler i Kristeligt Folkeparti, al den stund jeg som oftest har rigeligt at gøre med samvittighedskvaler i Fremskridtspartiet. Men det er altså en anden historie, og jeg er endnu en gang glad for hr. Knud Linds understregning af, at hans parti tilslutter sig forslaget, som det foreligger.

Op jeg kan sige, som jeg allerede sagde det i min tidligere besvarelse, at vi ikke har til hensigt at inddrage spørgsmålet om transporterne. Der er gennemført en lang række undersøgelser og vurderinger på det område, og vi mener ikke, at der kan gennemføres forslag, som er rimelige, og som virker rimelige i forhold til danske rederier, og som i øvrigt kan kontrolleres, sådan som jeg også har været inde på det tidligere.

Så spørger hr. Knud Lind, hvorfor prokuristerne er med i forslaget. De er nævnt, fordi vi

her taler om direktører og prokurister, som begge har et ledelsesansvar i forhold til virksomheden. Men da det er et spørgsmål, jeg kan forstå optager hr. Knud Lind uendelig meget, vil jeg meget gerne vende tilbage til det i forbindelse med udvalgsbehandlingen.

Når det gælder EF, er det sådan, at spørgsmål, der som dette vedrører krigsmateriellovgivningen, ligger uden for EF-bestemmelserne.

Endelig stillede hr. Knud Lind et spørgsmål vedrørende § 1 i lovforslaget. Dér synes jeg, hr. Knud Lind skal læse bemærkningerne netop til § 1, stk. 1, som jeg synes giver en ganske præcis beskrivelse af det spørgsmål, som hr. Knud Lind rejste.

Hermed sluttede forhandlingene.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Povl Brøndsted):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af lovforslag nr. L 197:

Forslag til lov om ændring af lov om offentlige myndigheders registre.

Af Leif Hermann (SF) m.fl.

(Fremsat 6/3 90).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Engell):

Jeg synes, det er et interessant initiativ, SF har taget, og hvor jeg ofte har været særdeles kritisk over for forslag, der er kommet fra Socialistisk Folkeparti, så synes jeg, der her ligger et spændende oplæg, som viser nogle åbninger i SF, som jeg bestemt vil være indstillet på at ud- dybe nærmere, når vi - og det går jeg ud fra bli- ver i det kommende folketingsår - mere detalje- ret skal drøfte grundlaget for behovet for even- tuelle ændringer i registerloven, også på bag-